

STÁTNÍ HRANICE

Stát – je politické uspořádání společnosti, které se vyznačuje suverenitou a svrchovanou mocí nad svým územím.

Území státu je vymezeno **státní hranicí** - je určena mezinárodními smlouvami. Některé hranice jsou sporné (Maroko x Mauretánie, Čína x Indie aj.)

Státní hranice - linie na zemském povrchu, která vymezuje státní území, vymezuje nejen suchozemský prostor, ale i vzdušný a podzemní prostor, smí se oficiálně překračovat pouze na místech určených - to jsou **hraniční přechody**.

Smyslem státní hranice je ochrana před nežádoucími zásahy z okolních zemí.

Funkce státní hranice: má 2 funkce – spojující a dělicí

1. spojující funkce - SHENGENSKÝ PROSTOR Ve vyspělém světě se prosazuje funkce spojující, která umožňuje plynulý tok informací, financí a osob.

Základní **body Shengenské dohody** jsou: zrušení kontrol na hranicích mezi členskými zeměmi, dále soudní policejní spolupráce, zajištění mezinárodního sledování činnosti kriminálních skupin či jednotlivců, zavedení jednotné podoby víz, společná azylová politika, Shengenský informační systém a konzulární práce. Poslední rozšíření proběhlo v roce 2007.

Obrázek č. 1 zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Schengensk%C3%BD_prostor

Typická schengenská hranice - žádná pasová kontrola mezi Německem a Rakouskem, jen cedule vítající návštěvníka.

Obrázek č. 2 zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Schengensk%C3%BD_prostor

Schengenský prostor (slangově kráceno i na **Schengen**) je území většiny evropských států, na kterém mohou osoby překračovat hranice smluvních států na kterémkoliv místě, aniž by musely projít hraniční kontrolou.

Prostor se označuje podle vesnice Schengen v Lucembursku, u níž byla 14. června 1985 podepsána [Schengenská dohoda](#) a v roce 1990 zde byla podepsána prováděcí úmluva. Smluvními státy jsou převážně země Evropské unie, ale i některé nečlenské země EU. Do schengenského prostoru spadají i některá ze zámořských území členských zemí.

Schengenský prostor není automaticky rozšířen i na všechna zámořská území členských států. Zahrnuti jsou i portugalské [Azory](#), španělské [Kanárské ostrovy](#) i [exklávy Ceuta](#) a [Melilla](#) v [Africe](#). Naopak sem nepatří všechna [zámořská území Francie](#), norské [Špicberky](#), dánská autonomní území [Grónsko](#) a [Faerské ostrovy](#) (nejsou ani součástí EU), zámořské nizozemské autonomní regiony [Aruba](#), [Curacao](#), [Sint Maarten](#), [Bonaire](#), [Saba](#) a [Sint Eustatius](#). Ani omezeně se neúčastní britská území [britská korunní závislá území Jersey](#), [Guernsey](#) a ostrov [Man](#).

<http://www.euroskop.cz/742/sekce/aktualni-stav/> **interaktivní mapa vývoje Shengenu**

Schengenský prostor zahrnuje v dnešní době území **následujících států EU**:

[Belgie](#) [Česko](#) [Dánsko](#) [Estonsko](#) [Finsko](#) [Francie](#) [Itálie](#)

[Litva](#) [Lotyšsko](#) [Lucembursko](#) [Maďarsko](#) [Malta](#) [Německo](#)

[Nizozemsko](#) [Polsko](#) [Portugalsko](#) [Rakousko](#) [Řecko](#) [Slovensko](#)

[Slovinsko](#) [Španělsko](#) [Švédsko](#)

A mimo EU (členové [ESVO](#)): [Island](#) [Norsko](#) [Švýcarsko](#)

2. oddělující funkce - demarkační linie – oddělují od sebe zneprátelené strany po uzavření příměří až do určení státní hranice (Jižní a Severní Korea – „**38. rovnoběžka**“)

Obrázek č.3 zdroj: http://cs.wikiAfrikapedia.org/wiki/Severn%C3%AD_Korea

1. Mořské hranice

Jsou součástí státního území přímořských států – tzv. **teritoriální(výsostní)** vody. Je to mořské pásmo přiléhající k pobřeží.Podle úmluvy OSN z roku 1982 vykonávají přímořské státy suverenitu nad svými pobřežními vodami do šíře 12 námořních mil tj. 21,224 km.

2. Suchozemské hranice

a) **PŘÍRODNÍ HRANICE** – linie vytvořené přírodními podmínkami, jedná se o horská pásma, řeky, údolí, podél pobřeží oceánů, moří nebo jezer...

Přírodní hranice - řeka Dunaj

Obrázek č. 4 zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Danubemap.JPG>

b) **UMĚLÉ HRANICE** - stanovení hranic bylo v dějinách a je i v současnosti předmětem sporů mezi státy. Vymezení území státu je vždy aktuálním problémem při vzniku nového útvaru. Uplatňuje se hledisko **historické**, které vychází z dříve existujících celků nebo hledisko **národnostní**, kdy se základ bere území obývané určitým národem nebo národy. V některých případech se hlediska kombinují.

Historické hledisko bylo použito při stanovení území řady afrických států, které vznikly z bývalých kolonií. Tyto hranice mohou mít průběh **přímočarý** nebo **klikatý**.

1. přímočarý typ hranic – geometrické hranice - vznikly jako výsledek dohody mezi koloniálními mocnostmi v Africe, nerespektují území obývaná jednotlivými africkými národy, či kmeny, což vyvolává problémy i krvavé války.

2. klikatý typ hranic – rovněž také členité – hranice panství feudálů, dle rozšíření národů a náboženských skupin nebo vznikly na základě mírových smluv po válce (Nizozemsko x Belgie, Polsko x Německo).

Z vojensko strategického hlediska se mluví o **hranicích výhodných a nevýhodných**. Bere se úvahu **tvár státního území a poměr velikosti rozlohy státu a délky státní hranice**.

a) **tvár kruhu nebo čtverce** – př. Francie, Rumunsko, Polsko - výhodnější než tvár hranic protáhlý

Obrázek č. 5: zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Rumunsko>

b) tvar území protáhlý – Norsko, Chile

Obrázek č. 6: zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Norsko>

Z tohoto hlediska mělo **Československo tvar území nevýhodný, protáhlý, s dlouhou hranicí. (viz obrázek č. 8)** Česká republika má v dnešní době tvar výhodnější.

Hranice státu představuje určitou **bariéru**. Při rozdělení Evropy na „Západ“ a „Východ“ tzv. „**železnou oponou**“ oddělovaly Československo od Německa a Rakouska **hraniční pásma a ostnaté dráty**, hranice byla **vojensky strážena a kontrolována**.

Obrázek č. 7: zdroj:

http://zpravy.idnes.cz/bariery-z-betonu-a-oceli-oddeluji-svety-a-jitri-vztahy-presto-rostou-stale-nove-g0y-zahranicni.aspx?c=A100602_174328_zahranicni_stf

Dnes jsou uvnitř Evropské unie hranice zcela otevřené a ztrácejí funkci bariéry. Souvisí to s procesem evropské integrace, která se nadále prohlubuje v oblasti hospodářské i politické – volný pohyb občanů mezi státy.

Při stanovení hranic Československa po rozpadu Rakouska – Uherska v roce 1918 bylo nutné stanovit kritéria vymezení území nového státu na mapě Evropy. Bylo kombinováno hledisko historické – hranice českých zemí, severní hranice bývalých Uher a požadavek přírodních hranic – okrajová pohoří, vodní toky. Ale nebylo uplatněno hledisko národnostní, což znamená, že v pohraničních oblastech Čech, Moravy a Slezska převládalo německé obyvatelstvo a na jihu Slovenska Maďaři. Požadavek oddělení území obývaných Němci a Maďary a jejich připojení k Německu a k Maďarsku vedl k Mnichovské dohodě v roce 1938 a ke změně hranic. Návrat k předválečným hranicím Československa (kromě Podkarpatské Rusi připojené k SSSR) byl spojen se snahou vytvořit hranici státu i hranicí národnostní. To vše za tehdejších politických poměrů vedlo po 2. světové válce k vysídlení německého obyvatelstva z ČSR - 1945 – 1946.

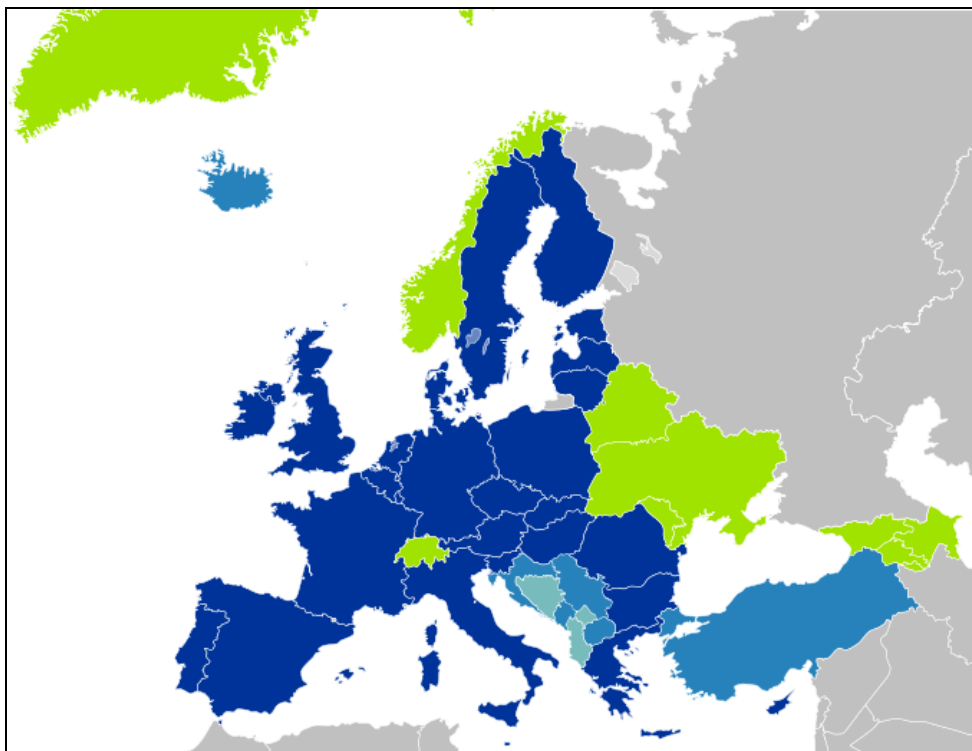
Obrázek č. 8: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Mnichovsk%C3%A1_dohoda

Tento pracovní list byl vytvořen v rámci projektu CZ.1.07/1.1.04/03.0045

Pomnichovské ztráty ČSR (fialová-případlo Německu na základě Mnichovské smlouvy, modrá - k Polsku na základě ultimáta polské vlády, růžová-k Maďarsku po první vídeňské arbitráži

Dnes je současná Evropa světařílem národních států, kde je jedním z předpokladů stability totožnost státní hranice s hranicí národností.

Hranice EU - 2008

Obrázek č. 9: zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:EU27-further_enlargement_map.svg
Možné rozšíření EU

V případě vzniku nových státních útvarů je předpokladem **nekonfliktní vymezení** státních hranic. Vymezení státního území České a Slovenské republiky po zániku jednotného státu proběhlo klidně, stejně jako vymezení Slovinska a Makedonie při rozpadu Jugoslávie.

Pokud se **hranice státní a národnostní nekryjí**, dochází většinou **ke konfliktům** – př. hranice mezi Srbskem, Chorvatskem, Bosnou a Hercegovinou. Hlavně Srbové žijí v sousedních státech a nechtějí uznat historické hranice republik bývalé Jugoslávie. Rovněž krize v Kosovu měla podobnou příčinu.

Použité zdroje:

- BIČÍK, Ivan a Bohumír JANSKÝ. *Příroda a lidé Země: Učebnice zeměpisu pro střední školy*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o., 2001. ISBN 80-86034-45-3.
- DEMEK, Jaromír, Vít VOŽENÍLEK a Miroslav VYSOUDIL. *Geografie pro střední školy 1: Fyzickogeografická část*. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 1997. ISBN 80-85937-73-5.
- BIČÍK, Ivan, Vladimír BAAR, Zdeněk ČERMÁK, Václav FRAJER a Radim PERLÍN. *Hospodářský zeměpis: globální geografické aspekty světového hospodářství*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti s. r. o., 2003. ISBN 80-86034-52-6.
- VALENTA, Václav a Alois MICHÁLEK. *Současný svět: Učebnice zeměpisu pro základní školy a víceletá gymnázia*. Praha: Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o., 1998. ISBN 80-86034-21-6.
- SMOLOVÁ, Irena a Miroslav VYSOUDIL. *Zeměpis na dlani*. Olomouc: Rubico, 2003. ISBN 80-85839-88-1.
- KRÁL, Václav. *Fyzická geografie Evropy*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0684-2.
- PLUSKA, Miroslav, Petr BRADÁČ, Petr KRAUS a Marie KRAUSOVÁ. *Zeměpis pro 8.ročník: Společenské složky krajiny, Politická mapa světa*. Praha: Nakladatelství Alter, 2003. ISBN 80-7245-049-2.

Zdroje:

- Soubor:SchengenAgreement map.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. 2008. vyd. San Francisco(CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:SchengenAgreement_map.png
- Soubor:SchengenGrenzeBayern-Tirol.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:SchengenGrenzeBayern-Tirol.jpg>
- Soubor:Mapa Severní Koreje.PNG. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mapa_Severn%C3%AD_Koreje.PNG
- Soubor:Danubemap.JPG. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Danubemap.JPG>
- Soubor:Mapa Rumunska.PNG. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Mapa_Rumunska.PNG
- Soubor:Norway-map.png. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Norway-map.png>
- Soubor:Schengen Monument.jpg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Schengen_Monument.jpg
- THEMIGHTYQUILL. Soubor:Československa 1939 cs.SVG. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:%C4%8Ceskoslovenska_1939-CZ.SVG
- Soubor:EU27-further enlargement map.svg. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2012-05-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:EU27-further_enlargement_map.svg